

In memoriam

Joseba Intxausti Rekondo (Segura, 1936 - Donostia, 2023)

—Paulo Agirrebaltzategi—

Behin baino gehiagotan egokitu zait Joseba Intxaustiren omenezko hitzaldia egitea, hura bizi zela; lehenbizikoz orain dela ia hogeit hamar urte—2005ean—, Mendebalde taldeak Bilbon egin zion omenaldian. Hil ondorengo oroitzapenezko artikulu biobibliografikorik ere idatzi behar izan dut *Arantzazu* eta *Karmel* aldizkarietan. Hala ere, zalantzarik ez nuen eduki Euskaltzaindiatik eskatu zidatenean gaurko hilberri-txosten hau aurkezteko. Ohoretzat hartu dut. Mila esker.

Bere ohartxo zorrotz eta guzti bidali ohi digu gure Erramun idazkariak horrelako txostena egiteko eskaria: ez dadila izan hitzaldi akademiko hotza; hurbileko testigutza pertsonal beroago eta arinagoaren doinua emateko, alegia. Joseba Intxaustirenean errazago daukat eginkizuna, beraren bibliografia osoa eta idatzi guztiak eskura baitaude *Jakinen* atari digitalean, eta biografiari dagokionez, hainbat lekutan agertu baitira haren bizitzako ibilbidearen eta lanen berriak; gainera, bere bizitzari buruz utzitako aitorpen biografiko luzeak aurki daitezke *Jakin* atari digitalean bertan, Imanol Muruak egindako elkarriketan eta Lorea Agirrerenean¹.

Nire aurretik ibili zen Joseba gure fraide-ikasketa urteetan (*Arantzazu*, *Forua*, *Erriberri*, *Arantzazu*), eta ez nuen ezagutu urte haietan, entzutez besterik ez, eta agian haren idatziren bat irakurriz *Jakin* aldizkarian. Gero Bartzelonara aldatu zen

¹ Beste bi elkarriketa behintzat badira argitaratuak, Josebaren biografia eta obra jorratu dutenak: Arantxa Iturbe, «Joseba Intxausti, mende laurdena euskal nortasunaren bila» (*Hegats* 31, 2002); eta Miel A. Elustondo, «Joseba Intxausti: “Mirari bat da garai batetik hona Euskal Herrian gertatu dena”» (*Argia*, 2005eko maiatzak 1).

bera, Historia ikasketak egitera (1964) eta ni Erromara (1966). Atzerriko ikasketok amaitu ondoren ezagutu genuen elkar, 1970. urtean. Bera Arantzazura itzulia zen, irakasle. Jakin talde sakabanatua berriz osatzeko —Joxe Azurmendi Alemanian zen, Joan Mari Torrealdai Frantzian, eta besteak beren aldetik—, eta bi urte debekupean zeramatzan *Jakin* aldizkaria berriro bideratzeko eginkizuna eman zioten gainera. Gogoz hartu zuen Josebak «agindua». Ni neu ere 1970ean itzulia nintzen, Erromatik, eta Zarautzen niharduen irakasle; hara bidali zidan mezua, ea Jakin talde berrituan parte hartzeko gertu al nengoen, eta bere bisita agindu zidan, zuka idatzitako gutunean: «Egingo dizut ikustalditxo bat laster eta hitz egingo dugu». Hortik hasi zen bion arteko lankidetzaren historia, 50 urte luzetan iraun duena.

1. Josebaren ibilbide biografiakoa

1936an jaio zen Seguran, Gipuzkoan. Hamabi urterekin (1948) Arantzazun (Oñati) hasi zituen Humanitate ikasketak fraide apaizetarako, eta Foruan jarraitu. 1955etik 1958ra bitartean, ikastaroak Erriberrin eman zituen, Filosofia ikasketak egiten; *Gure Izarra* barne-aldizkariaren zuzendaria (1957-1958) izan zen bertan. Ondorengo lau urteak (1958-1962) Arantzazun eman zituen, Teologia ikasketak egiten; eta bertan jardun zen, aldi berean, *Jakin* aldizkariaren zuzendari eta bertako taldearen eta kanpoko lankideen koordinatzaile 1959-1962. urte bitartean.

Apaiztu ondoren, Foruko mutil fraidegaiei irakatsi zien *literatura castellana* eta euskal literatura bi urtez (1962-1964). Ondoren Bartzelonara aldatu zen Historia Moderno eta Garaikide ikasketak egitera unibertsitatean; eta horiek bukatuta, urte betez (1969-1970) bertan jardun zen Historia irakasle. 1970ean Arantzazura itzulita, Teologia ikasleei Elizaren Historia irakatsi zien lau urtean (1970-1974).

1970etik aurrera Euskal Herrian aritu zen, Jakin taldearen barruan: horren antolatzaile, buru eta proiektu editorialen kudeatzaile urteetan, eta erredakzio-taldeko gero, aldizkariaren zuzendaritza berriak «Jakin talde historikoarena» asmatu zuen arte (2014), «Ohorezko kide» titulua emanez ordura arteko erredakzioko lau lagunei.

1978tik aurrera Donostian bizi izan zen. 1993an ezkondu zen Hélène Handalianekin.

2023ko abuztuaren 18an hil zitzaigun.

Irakasle, hizlari, ikertzaile, idazle, editore eta dibulgatzaile: hori dena izan zen Joseba; eta (baina) aldi berean euskararen eta euskal kulturaren alorreko hainbat egitasmo kolektiboren asmatzaile eta forma-emaila, eta sarritan antolatzaile eta kudeatzaile, ere izan zen. —Alfabetatze-lanetan ere jardun zen: Bartzelonan, Valladoliden, Arantzazun, Tolosan—. Historialari ikertzailearen grina eta proiektu sozialen zuzentzailearen sena, biak lotu zituen bere bizitzan.

Haren idatziak digitalizatuta eskaintzen dituen *Jakin* atariko kontaketa arabera, 512 idazlan daude bertan jasota: 37 liburu, 103 liburu-zati. 371 artikulua (12.000 orrialde denetara). Kultur ekimen sozialetako batzuk aipatzearen, berriz, honako hauek azpimarratuko nituzke, *Jakin* aldizkariaren eta edizioen zuzendaritzaz gain: *Anaitasuna* aldizkaria berregituratu eta zuzendu zuen (1972-1974); UZEI (Unibertsitate Zerbitzuetarako Euskal Ikastetxea) eraiki eta zuzendu zuen (1977-1982); UEUren lehen urteetako zuzendaritzan (1973-1975?) eta gero bertako Historia sailekoan jardun zen; Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako Idazkaritza Nagusiak (HPIN) argitaratu ohi duen Bidegileak bildumaren lehen zuzendaria izan zen (1989-1991); EUSENOR Euskal Entziklopedia proiektuaren sustapen sozioinstituzionalaren eginkizuna bete zuen (1991-1992); Kulturaren Aldeko Euskal Fundazioa idazkari nagusia izan zen, bertatik hainbat ekimen eta obra sustatuz: Euskal Erlijioso-ordena eta Kongregazioen Kongresua, Arantzazu Santutegiaren xx. mendeko historia eta abar. Eta azkenik, Joanes Etxeberri Institutuaren sortzailea eta zuzendaria izan zen (2017-2014), Euskaltzaindiaren babespean².

Ez dakit zein erdal erakunderi eskuraturiko beronen curriculumean, honetara definitu zuen Josebak bere burua: «Su perfil puede resumirse como la de un historiador, promotor-director de iniciativas sociales de normalización de la lengua e investigador de su pasado, en orden a la toma de conciencia de la dimensión sociopolítica del idioma».

2. Joseba eta Euskaltzaindia: Euskararen Historia Soziala (EHS) institutua

1961ean euskaltzain urgazle, eta 2004an euskaltzain ohorezko izendatu zuen Euskaltzaindiak Joseba Intxausti. Hirurogei urtean harreman estua eta lankidetzaz

² Horri dagokionez, aipatzekoa da, Joseba Intxausti idazkariaren eraginez sinatu zuela Kulturaren aldeko Euskal Fundazioak lankidetzaz-hitzairena Euskaltzaindiarekin 2013an.

oparoa bete zuen Euskaltzaindiaren babesean. 2009an-edo osaturiko curriculumean Euskaltzaindiaren baitan betetako honako lanak aipatu zituen berak:

- 1962: Arantzazuko Biltzarrean komunikazioa (ik. *Euskera* aldizkaria);
- 1971-1973: Aditz Laguntzailearen Batzordekoa.
- 1975-1976: Gipuzkoako Ordezkaritzaren arduraduna.
- 1977: Aditz Sintetikoaren Batzordekoa.
- 1978: Bergarako Biltzarrean Batzorde orokor eta koordinatzailekoa (Soziologia eta Estatistika Batzordeko idazkaria).
- 1991: Nazioarteko Dialektologia Biltzarrean prentsa-bulegoko zuzendaria (Bilbo, Euskaltzaindiaren egoitzan).
- 2007-2009: Euskaltzaindiako Joanes Etxeberri Egitasmoaren proiektua eta berorren zuzendaritza.

Zalantzarik gabe, azken hau izan zuen Josebak Euskaltzaindiarekin betetako lankidetzaproiektu nagusia, 2014ra arte luzatu zena.

Euskara kultura modernora jasotzea eta euskararen batasuna izan ziren Joseba Intxaustiren kezka nagusiak *Jakin* aldizkariaren lehen faseko zuzendari-eta idazle-lanean, 1968an debekatu zuten arte. 1969rik aurrera, berriz, Historia ikastetik eta historialariaren bokazioarekin zetorren Bartzelonatik, eta hizkuntzen eta euskararen kontuak ere ikuspegi historiko eta sozialetik ikusten hasi zen bereziki. Euskaltzaindiak berak badu erantzukizunik, hizkuntzen eta euskararen historia sozialaren eremura lerratzean Intxausti. 1975ean Euskararen Liburu Zuria proiektua bideratu zuen Euskaltzaindiak; horren lehen atala —«Hizkuntzaren giza ikuspegia, kulturala eta politikoa»— lantzea Jakin taldeari eskatu zion. Baiezkoa eman zuen Jakin taldeak³. Hiru lagunen artean banatu zuen, hiru ikuspegi arabera: linguistikoa batek, antropologikoa bigarrenak; ikuspegi politikoa hartu zuen Josebak bere gain. Uste dudanez, horixe izan zuen Josebak hizkuntzaren historia sozialeko bere lehen idazlana⁴.

³ Urte hartan taldekideen bidaia antolatu zuen Jakin taldeak, Erroman eta Italian zehar, beretako batek Erroman doktore-tesia aurkezten zuela eta. Gogoan dut, nola Piazza Spagnako eskailera famatueta eserita egin genuen bat-bateko bilera, Euskararen Liburu Zurian parte hartzeko Euskaltzaindiatik etorria zitzaigun partaidetza-eskabidea aztertu eta erabakitzeko.

⁴ Euskaltzaindiarentzat idatzitako bere curriculum laburrean, hauxe dio: «1975ean hasita, arreta berezia jarri du Hizkuntzen Historia Soziala aztertzen, eta Euskararena batik bat».

Ildo horretatik bideratu zituen handik aurrera Intxaustik euskararen eta beste hizkuntzen bere azterketa- eta dibulgazio-lan gehienak⁵. Hainbat ikerketa-artikulu mardul argitaratu zuen ondorengo 30 urteetan euskararen eta bestelako hizkuntzen historia soziopolitikoari buruz, euskaraz nahiz gaztelaniaz; RIEV, *Boletín Sancho el Sabio*, *Euskera* eta *Jakin* aldizkarietan argitaratuak batez ere. Horietako batzuen tituluak dakartzat hona, adibide soiltzat: «Abertzaletasun Katalana eta Hizkuntza» (1978), «Linguistika eta Herrigintza Katalunian» (1979), «Euskararen kontzientzia eta eskea, XVI-XIX. mendeetan» (1985), «El Euskara: de su mito a la conciencia nacional» (1985), «Elizarrak eta euskal kultura, hizkuntz historia sozialaren argitan» (1987), «Iraultza Frantsesa eta hizkuntzak» (1989), «Talde euskaltzaleen garapen historikoaz (XVI-XX. mendeak)» (1998), «Políticas lingüísticas del siglo XVIII borbónico» (1999), «Euskararen erabilpen-debeku eta arauak lehen gobernu frankisten eliz politikan (1937-1940)» (2000), «Eliza katoliko erromatarra eta euskara» (2004), «Lenguas: entre mitos, ideologías y ciencia. El caso del euskera (siglos XVI-XIX)» (2007).

Definitua zuen bere ikerketa-lan ildo nagusia: «hizkuntzaren historia soziala», alegia, euskararena bereziki. 2007an, apirilaren 21ean aurkeztu zuen, hain zuzen, Euskararen Historia Soziala (EHS) institutuaren egitasmoa, Euskaltzaindiak Etxalarren antolaturiko osoko bileran. Bertan onartu zuen hori Erakundeak. *Euskera* aldizkarian (LII, 2007: 239-267) ikus daiteke Josebak aurkezturiko 29 orrialdeko txostena. Hasieratik Andoni Sagarnaren eta Mikel Zalbideren lankidetza oso baliotsua eduki zuen, Institutua bideratzeko. Horren zuzendari jardun zuen 2013ra arte, Euskaltzaindiari dimisioa aurkeztu zion arte, lehendakariari zuzendutako gutunean; eskerrak eman zizkion, berarengan jarritako konfiantzagatik eta eskura ipinitako baliabideengatik. Institutuko aholkulari jarraitu zuen handik aurrera.

Institutuaren babespean argitaratu zuen oinarrizko liburutzat *Euskararen historia soziala* (HS). *Argibide bibliografikoa* liburu mardula (2011). Eta gero hiru tomotan bildu zituen lehendik argitaraturiko bere idazlan garrantzizkoenak, *Euskara eta hizkuntzak*, gizartearen titulupean: I. *Aitorpenak eta ekinbideak* (Euskaltzaindia, 2014: 402), II. *Jarrerak. Politikak, Pedagogiak* (Euskaltzaindia, 2014: 339), III. *Erligioak. Eliza kristauak* (Euskaltzaindia, 2014: 399).

Hirurogei urtez euskaltzain (urgazle eta ohorezko) izan zen Joseba Intxaustik

⁵ Gogoan dut, nola jardun zuen urte haietan Kataluniako zenbait egunkaritako artikuluak, katalanari buruzkoak, biltzen eta pilatzen, gero bere azterketetarako erabiliko zituenak.

Euskaltzaindiari itzulitako opari nagusia haxe izan zen zalantzarik gabe: Joanes Etxeberri Institutua eta bertan argitaratutako lau tomoak.

3. Euskalgintzako proiektugilea eta kudeatzailea

EHS institutua asmatu eta bideratu aurretik, euskalgintzako eta euskal kulturgintzako beste hainbat egitasmo asmatu, diseinatu eta kudeatu zuen Joseba Intxaustik: batzuk arnasa luzekoak, beste batzuk puntualagoak, denak pisu adierazgarrikoak. Egitasmo berriak lantzeko makina modukoa zen Joseba, izan ere: bat bideratuta besteren bat bururatzen zitzaion jarraian. Horietako batzuk aipatuta daude gorago. Horien eta beste zenbaiten berri laburra doa jarraian:

— JAKIN

Aldizkariaren sorreran ez zen egon Joseba 1956an Arantzazu, garai hartan Erriberri bizi baitzen. Baina Arantzazura iritsi orduko (1958) sartu zuten taldean; eta horren gidaria eta aldizkariaren zuzendaria izan zen 1959-1962. urteetan. Unibertsitateko ikasketak burutu eta Euskal Herrira itzulita (1970), bi urte lehenagotik debekatuta zegoen *Jakin* aldizkaria berreskuratzeko eta Jakin taldea, sakabanatuta zegoena, berrantolatzeko eginkizuna hartu zuen. Horretan jardun zen buru-belarri ondorengo urteetan, ikuspegi luzeko liburu-edizio proiektua landu eta zuzentzearekin batera⁶. Taldea osatuta eta lanean jarrita, eta aldizkaria berriro bideraturik (1976), UZEI eta bestelako proiektuetan ipini zituen bere sormen eta kemen handienak, Jakin taldean bermatuta beti, taldeko lankide lehiatsu bera. Aldizkariaren zuzendaritzako eta erredaktore jarraitu zuen, 2014an talde gaztearen eskutara aldatu zuten arte hori.

— Anaitasuna ALDIZKARIA

Bilbon argitaratzen zuten aldizkariaren krisialdietako batean Jakinen laguntza eskatu zuten arduradunek, eta Josebak hartu zuen bere gain horren finantzabideak

⁶ 1973ko udan bilera zabala antolatu zuen Jakin taldeak Donapaleun, euskarazko liburuen bere edizio-ildoak eta egitaraua aztertzeko. Taldekoez gain, euskal kulturako beste hainbat lagunek hartu zuten bertan parte: Manex Erdozaintzik, Joseba Arregik, Antoni Sagarnak, Joseba Irazuk, Martzel Etchehandik, Lontxo Oizartabalek, Jerman Kortabarriak, Santos Belokik, Gurutz Larrañagak eta abarrek. Bertatik atera zen bereziki Hiztegi Tekniko Berezituen egitasmo ugaria, *Natur zientzietako hiztegiarekin* (Jakin, 1976) abiatu zena, eta gero UZEIren plangintzan sartu zena.

eta erredakzioa berrantolatzeko ardura, eta aldizkariaren zuzendari jardun zuen bi urtez (1973-1974); ondoren, Joan Mari Torrealdaireren eskuetan ipini zuen zuzendaritza.

— UEU (UDAKO EUSKAL UNIBERTSITATEA)

Euskal Unibertsitate euskarazkoaren ametsa aspaldikoa zuen Joseba Intxaustik, goian aipaturiko 1962ko Euskaltzaleen Biltzarrean emandako komunikazioan ere agerian jarri zuena. Horretara bideratuta zihoazen, besteak beste, *Jakin* aldizkaria bera eta horretatik bultzatu nahi izan zuten euskara landua, kultura modernorako egokitua eta batua⁷. Baionako udako euskal ikastaroen ondorioz, 1973an Udako Euskal Unibertsitatea bideratzeko zuzendaritzan jardun zen Joseba lehen urteetan; eta gero UEUko Historia Saileko arduradun. Aurretik aritua zen Bartzelona Unibertsitateko euskal ikasleen mugimenduan, bereziki horien alfabetatze-lanetan. Arantzazun zuzendu zuen 1973-1974. urteetan Unibertsitatera arteko ikasleen Euskarazko Mintegia; eta 1974-1976. urte bitartean hainbat hitzaldi eskaini zien unibertsitateko talde euskaldun saiatuei: Bartzelonan, Deustun, Valladoliden.

— UZEI (UNIBERTSITATE ZERBITZUETARAKO EUSKAL IKASTETXEA)

Jakin taldeak programatua eta bideratua zuen euskal hiztegi tekniko-berezituen egitasmo itzal handikoa, alor bakoitzeko adituak eta hizkuntzalariak lankidetzan jarri nahi zituen. Guztien aurrekari argitaratua zuen *Natur zientzietako hiztegia*, Arantzadi taldekoekin eskuz esku. Baina egitasmoaren jomuga handiak Jakin taldearen ahalbideak gainditu egiten zituela ikusirik, beste erakunde bat sortzea erabaki zuen. Joseba Intxaustik hartu zuen horren gidaritzatza. UZEI (Unibertsitate Zerbitzuetarako Euskal Ikastetxea) izenarekin eraikitako kultur enpresa 1977an jarri zen lanean, hainbat langile profesionalekin. Josebak zuzendu eta kudeatu zuen hori zazpi urtean, 1984ra arte. Bizirik eta lanean jarraitzen du enpresak.

— *Euskal Herria* ENTZIKLOPEDIA

Orduko Lankide Aurrezkiarekin lankidetzan *Euskal Herria* obra kolektiboaren

⁷ «Euskararen kultura bide bat» zuen gaia komunikazioak (*Euskera* VII, 1962: 309-314). Honetara amaitu zuen bere solasa: «Asko gera Euskalerrian Unibersidade baten gosez gaudenak, aunitz ori ba-dugula ta ez dugula intzirika gabiltzanok; baiña legez orrelakorik iritxiko bagenu, ez dakit gauden bezela ezer aundirik egiterik izango genuken: batetik euskalzale jakintsu gutxi ditugulako ta bestetik izkuntza bera oraindik eskas samar daukagulako». 1959an *Jakin* aldizkarian argitaratu zuen «Illobira bultzaka» idazlana (*Jakin* 9, 1959: 83-88) oihartzun handikoa izan zen, gordinki ipintzen zuelako mahai gainean euskara kultura modernorako egokitu beharra, eta horretarako irizpideak markatu.

plangintza zabala egin eta obra zuzendu zuen 1984-1985. urteetan, bi tomo marduletan argitaratua (Jakín eta Caja Laboral, 1985: 1223). Benetako entziklopedia tematikoa da, Euskal Herriaren joana eta oraina alde guztietatik aztertzen duena. 110tik gora adituk hartu zuen parte bertan.

— EHIH (EUSKAL HERRIKO IKASTOLEN HISTORIA)

Ikastolen Artxibo Historikoaren egitasmoa landu zuen eta bideratu 1990-1991. urteetan. Horri begira eta horren inguruan argitaratu zuen *Historia baten bila. Euskal eskolaren iraganaz. EHIHren Proiektua* (1990) liburua (Irargi 1991).

— BIDE GILEAK BILDUMA

Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako Idazkaritza Nagusiaren (HPIN) babespean 1991n sortu eta hasitako liburu-bilduma izan da Bidegileak, euskalgintzan (euskararekiko pentsamenduan eta horren historian) bereziki seinaturaluriko bide-urratzaileen biografia laburrak argitaratzeko. Joseba Intxaustik diseinatu zuen hori eta berak zuzendu zituen bildumako lehen hamahiru koadernoak (1991-1994) —Euskararen Aholku Batzordeko kidea izan zen gainera bera, 1988tik 1992ra bitartean—.

— EUSKAL HITZ ETA EUSKARA DENONA ERAKUSKETAK

Euskararen historia gizarteratzeko eta erakusteko egitasmoak izan ziren horiek: 1) Euskal Hitz (1987), Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako Idazkaritza Nagusiak eraturiko erakusketa ibiltaria⁸; 2) Euskara Denona (I eta II, 1989 eta 1992) erakusketak, Nafarroako Gobernuako Hizkuntza Politikarako Zuzendaritza Nagusiak eraturikoak. Zuzendariaren eta koordinatzailearen eginkizunak bete zituen Josebak erakusketetan. Era berean, HPINek Ekin Euskarari izeneko hizkuntza-normalizazioari buruzko erakusketako aholkulari jardun zuen, eta horrako testuak idatzi (1991). Erakusketen lagungarritzat euskararen historiari buruzko zenbait liburuxka ere eman zuen argitara. Ordukoa du, era berean, *Euskara, euskaldunon hizkuntza* liburua ere, euskararen historia sozial orokorra (gaztelaniara, frantsesera eta ingelesera ere itzulia).

⁸ 69 erakustaldi izan omen zituen, eta 150.000 bisitari.

— EUSENOR (EUSKAL ENTZIKLOPEDIA OROKORRA)

1991-1992. urteetan, Euskal Entziklopedia Orokorra proiektuan sustapen sozioinstituzionalaren arduradun izan zen.

— KULTURARAKO EUSKAL FUNDAZIOA

Joan Zelaia enpresariak sorturiko Kulturarako Euskal Fundazioko idazkaria izan zen Joseba Intxausti, sorreratik bertatik (1994). Musika eta literatura alorretako hainbat beka eta laguntza banatu zuen bertatik. Horren baitan landu zuen Basque People egitasmoa ere, euskal kulturaren eta bereziki euskal erlijio-historiaren berriak zabaltzeko Interneteko ataria. Bideratu gabe geratu zen hori, zoritxarrez.

— OBRA KOLEKTIBOAK

Aipaturiko *Euskal Herria* entziklopediaz gain, bestelako obra kolektibo hainbaten diseinatzaile eta zuzendari izan zen Joseba Intxausti. Horietako bi aipatu nahi ditut hemen:

1) Euskal Herriko Erlijioso-ordena eta Kongregazioen Kongresua (2000); *Euskal Herriko erlijiosoen historia. Familia eta Institutu Erlijiosoen Euskal Herriko Historiaren I. Kongresuko aktak* titulupean argitaratuta daude bertako hitzaldiak (Arantzazu, 2004, I eta II).

2) Arantzazuko santutegiaren xx. mendeko historiari buruzko idazlanen bilduma, Arantzazuko fraideek beraiek eta beste hainbat lagunek landua; horien edizio laburtua *Arantzazu. Euskal santutegi bat xx. mendean* tituluarekin argitaratuta dago (Arantzazu, 2001). Idazlan osoen bilduma Arantzazuko artxiboan aurki daiteke: *Arantzazu. Ikerlanak eta saiakerak xx. mendeko historiaz* izeneko liburuki mardulean bilduta (2005).

4. Euskal Herriko erlijio-historialaria

Esparru historiko-soziolinguistikokoan egindako ikerlanen parean, Euskal Herriko historia erlijiosoa aztertu izan du Intxaustik ardura bereziz. Kezka apartekoa zuen, gure unibertsitateko ikerlarien aldetik Euskal Herriaren erlijio-historiaren gaia erdi baztertuta ikusten zuelako. Horri eskaini zion bere ahaleginik handienetakoa; eta mota ezberdinetako liburu eta idazlan ugariak eman zituen argitara,

arestian aipaturikoez gain: Jakinen katalogoaren arabera, 29 idazlan (liburu eta artikulu) ditu euskal Elizaren historiari buruzkoak, eta 62, euskal erlijioso-institutuei buruzkoak. EHko erlijio-historiaren barruan, ordea, gogokoen frantziskotarren historia (14 idazlan)⁹ eta Arantzazurena (29 idazlan) izan zituen. Bere azterlanetan beti zaindu izan du Intxaustik Euskal Herri osoaren ikuspegia (Ipar eta Hego). Berreziki adierazgarriak dira bi estatistika-lan, xix. mendeko esklaustrazioaren ondoren, Euskal Herri osotik bi erlijioso-ordena hauetara egindako «ekarpen pertsonalari» buruzkoak: «Jesulagunak» (Karmel 2012) eta «Frantziskotarrak» (argitaragabea). Bestalde, azpimarratzekoa da Intxaustiren ikuspegi eta sentiberatasun soziala erlijioaren eta fenomeno erlijiozkoen ikerketa- eta dibulgazio-lanetan, ingurune sozialean kokatuz erlijiozko gertakariak¹⁰.

Hona hemen esparru horretako Intxaustiren liburuen tituluak, gorago aipaturiko obra kolektiboetako beraren lankidetzaz gain: *Euskal historialariak eta frantziskotarrak*. Azterketa historiografikoa, (1998); *Gure herriko frantziskotarrak*. Herrietako historia garaikidea (1791-2000), (2002); *El claustro vasco (1875-2000)*. *Ensayo sobre la historia contemporánea de los institutos religiosos en Euskal Herria* (2005).

Aldizkarietan eman zizkigun, ordea, euskal erlijiotasunari eta erlijiosoei buruzko idazlan ugari: *Karmel*, *Hemen* eta batez ere *Arantzazu* aldizkarietan. Azken honetan urte askotan bete zuen bere hileroko saila, euskal Elizan eta gizartearen erlijioso-institutu hainbatek izandako presentziaren eta eraginaren buruzko historia laburrak eskainiz, gure Herrian kristautasunak eta bestelako erlijioek bete izan duten lekuari buruzkoekin batera.

Biografiaren edo azalpen biografikoen alorrean ere jarduna da Intxausti, eta horrela emanak dizkigu pertsonaia hauen berri biobibliografikoak: Luis Astigarraga, Piarres Lafitte, Joanes Huarte Donibanekoa, Pierre Villar, Edith Stein, Jokin Zaitegi eta bere *Eusko Gogoa* aldizkariarenak. Alor horretan bereziki aipatzekoa

⁹ Liburu sail berezi baten izena ere asmatu zuen argitaletxearekin batera, Euskal Herriko frantziskotarren historia landuko zuten liburuen: «Franciscalia Vasconica».

¹⁰ UZEIn landu eta argitaraturiko *Gizadiaren historia mendez mende* izeneko historia unibertsaleko hiru eskola-liburuez gain, Josebak badu landu eta argitaraturiko Euskal Herriko historia lokala jorratzen duenik ere: Iraultza Frantsesa Ipar Euskal Herrian, Segura bere jaioterria, Donostiako Egia auzoa, Zarauzko Langintza eskola, etab. Gera bitez horrelakoak hemengo aipamen hutsarekin. Argitara gabeko lanen artean utzia du Armeniaren historia laburra ere, euskaraz idatzia; mereziko luke argitara ematea. Bihotz-bihotzean zeraman Josebak Armenia herria, eta horren historia katramilatua, baina antzinatek hain aberatsa kultura aldetik.

eta aupatzekoena, berriz, beraren azken obra dugu, sakona bezain atsegina, urte luzeetan eta maitasun handiz aztertu eta landutako San Frantzisko Asiskoaren biografia kritikoa, hari buruzko azken garaioetako ikerketen emaitzak jasotzen dituena, eta irakurle kezkatuarentzat iradokizun bibliografiko estimagarriak eskaintzen dituena: *Asisko Frantzisko* (Arantzazu, 2018).

Horrekin utziko dugu, bada, Joseba Intxaustiren azalpen biobibliografiko labur hau.

Paulo Agirrebaltzategi